

МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН

У статті висвітлені основні методичні аспекти організації самостійної роботи майбутніх учителів технологій у процесі вивчення фахових дисциплін. Проаналізовані основні положення і аспекти реорганізації системи вищої освіти України у контексті перерозподілу навчального часу викладача і студента. Окреслені окремі напрями удосконалення методики організації самостійної роботи студентів у процесі вивчення фахових дисциплін з метою покращення якості навчального процесу. Розкрита суть і перспективи використання методики випереджаючого навчання.

Ключові слова: самостійна робота, учитель технологій, фахові дисципліни.

В статье освещены основные методические аспекты организации самостоятельной работы будущих учителей технологий в процессе изучения специальных дисциплин. Проанализированы основные положения и аспекты реорганизации системы высшего образования Украины в контексте перераспределения учебного времени преподавателя и студента. Обозначенные отдельные направления совершенствования методики организации самостоятельной работы студентов в процессе изучения специальных дисциплин с целью улучшения качества учебного процесса. Раскрыта суть и перспективы использования методики опережающего обучения.

Ключевые слова: самостоятельная работа, учитель технологий, профессиональные дисциплины.

The article highlights the main methodological aspects of independent work organization of future teachers of technology in the study of professional subjects. The basic provisions and aspects of the reorganization of higher education in Ukraine in the context of the redistribution of teacher's and student's educational time and. Some areas of improvement of methods of independent students' work in the study of professional disciplines in order to improve the quality of the educational process are outlined. The essence and prospects of use of a technique of advanced education are analysed.

Key words: independent work, technology teacher, professional disciplines.

Значимість фахових дисциплін у системі підготовки майбутнього учителя технологій у сучасних умовах набуває значимої актуальності. Із прийняттям Закону „Про вищу освіту” (2014 р.) Україна чітко визначила орієнтири на входження в освітній та науковий простір Європи і відповідно здійснює модернізацію освітньої діяльності у контексті європейських стандартів. Однією з важливих умов модернізації є організація ефективної самостійної роботи студентів, яка стає суттєвою частиною навчального процесу [3].

Сучасний педагог повинен вміти приймати ефективні рішення. Це вимога часу, яку необхідно вирішити насамперед у процесі його навчання у ВНЗ. Тому навчальний процес повинен бути спрямований на формування самостійності мислення у студентів, підготовку їх до творчої діяльності. ВНЗ повинен із першого курсу готувати студентів до безперервної освіти, навчити їх швидко орієнтуватись у потоці наукової та економічної інформації. З огляду на це проблема методики організації самостійної роботи студентів є однією з найголовніших проблем сучасної вищої школи. Звісно, це повинно базуватися на сучасних інтенсивних методах навчання та контролю, з використанням сучасних інформаційних технологій.

Аналіз науково-педагогічної літератури (В. Бондар, Г. Гецов, Н. Кічук, Н. Кузьміна, А. Малибог, М. Никаноров, П. Підкасистий, С. Архангельський, В. Бабкіна, В. Бенера, Е. Брекотіна, В. Бондаревського, А. Денисової, Л. Заякіної, С. Зинов'єва, В. Козакова, Л. Лужних, В. Слободана, В. Ужика та ін.) дозволяє побачити існування різних підходів до організації самостійної роботи. Більш повно педагогічну сутність самостійної роботи, на

нашу думку, розкриває трактування її як форми колективної або індивідуальної навчальної діяльності студентів, під час якої вони засвоюють необхідні знання, оволодівають вміннями й навичками, навчаються планомірно та систематично працювати, мислити, формувати власний стиль розумової діяльності [1, с. 154].

Перехід від навчання до викладання є дуже актуальним. Використання нових форм і методів роботи з метою формування і розвитку можливостей прийняття самостійних рішень стає світовою тенденцією вищої освіти.

У сучасній педагогічній літературі відсутнє загальноприйняте визначення поняття „самостійна робота”, оскільки воно є багатоаспектним і в даному дослідженні розглядається як форма організації навчальної діяльності студентів ВНЗ.

Закони України „Про вищу освіту” передбачає ряд нововведень, які відповідають європейським стандартам і вимогам. Разом із впровадженням цих інновацій виникає проблема побудови якісного навчального процесу у ВНЗ. Зміни в першу чергу стосуються перерозподілу навчального навантаження викладачів і студентів, широкого впровадження в практику викладання та навчання інноваційних методів, інформаційних і мультимедійних технологій [3].

Перехід на нову систему вищої освіти передбачається здійснити через реалізацію наступних положень:

- об’єднання деяких дисциплін в інтегровані модулі;
- оптимізацію змісту, структури й обсягу соціально-гуманітарних і загальноосвітніх дисциплін;
- перерозподілу навчальних годин між самостійною роботою студента й аудиторними заняттями в бік самостійної роботи;
- зменшення максимально допустимого тижневого навантаження студента на всіх курсах.

Ці тенденції зумовлюють скорочення аудиторних годин, яке обґрунтовано наступними аргументами: перевантаженням навчальних планів новими дисциплінами; відсутністю зв’язків навчальних дисциплін із технологіями навчання і майбутньою професійною діяльністю.

Для того, щоб навчальний процес ВНЗ у міру цих змін не втратив якісних показників, особлива увага повинна приділятися фаховим дисциплінам. Специфіка фахових (або професійно-орієнтованих) дисциплін полягає в тому, щоб максимально сформувати в майбутніх спеціалістів основні компоненти готовності до майбутньої професії – когнітивний (знання), процесуальний (уміння і навички) і пропедевтичний (здатність до об’єктивної самооцінки). Тому в навчальних планах передбачено досить багато годин практичної підготовки дисципліни: технологічний практикум; практикум з художньої обробки матеріалів; фізичний практикум; практикум з машинознавства; електротехнічний практикум та ін., основну масу годин із яких виділено на практичні та лабораторні роботи, які необхідно проводити у спеціалізованих лабораторіях. У процесі вивчення вище зазначених модулів організація самостійної роботи студентів відіграє дуже важливу роль, адже, якщо студент не буде свідомо прагнути до набуття особистих знань, умінь і навичок, то рівень його професійності буде сягати найнижчих показників. Викладач ВНЗ лише деякою мірою організовує самостійну навчальну діяльність студентів, а саме пізнання здійснює сам студент. Дуже часто під час викладання цих дисциплін викладачі зіштовхуються з проблемою нестачі часу для подання теоретичного матеріалу та відповідно компенсують її завданнями для самостійної роботи студентів. Але це відбувається таким чином: студентові пропонується ряд джерел для самостійного опрацювання з метою вивчення матеріалу, який викладач не встиг пояснити під час аудиторного заняття. Такий підхід зумовлює низку труднощів:

- студенти отримують знання-копії, які швидко забуваються і не можуть бути використані при інтерференції та переносі;
- завдання полягають у тому, щоб віддавати перевагу фактичним знанням, а не узагальненим, але фактичні знання швидко забуваються, оскільки вони майже не пов’язані з рефлексією;

- відсутня мотивація, оскільки студент опрацьовує інформацію, яка йому фактично на даний момент не потрібна, адже запланована лабораторна робота вже виконана;
- дуже часто студент обмежений у виборі джерел інформації.

Для подолання цих та інших суперечностей ми пропонуємо використовувати методику випереджаючого навчання. Суть її полягає в тому, що опрацювання теоретичного матеріалу студентом здійснюється наперед, до заняття. Якщо студент приходить на лабораторну роботу теоретично підготовленим, то для пояснення викладачем затрачається мінімум часу й у студента залишається достатньо часу для виконання та захисту цієї лабораторної роботи. Таким чином, мотивація студента підвищується, якщо умовою допуску до лабораторної роботи є відповідний рівень теоретичних знань.

Ефективність реалізації запропонованої методики не може бути успішною без правильно спланованої й організованої методичної системи. Для цього викладач зобов'язаний до початку процесу навчання розробити систему знань, базових і ключових компетенцій, системи завдань та обширної системи інформаційних джерел. Викладач формулює цілі навчання, які трансформуються у пізнавальні завдання та способи перевірки результатів самостійної роботи.

Викладач, у свою чергу, повинен стати не джерелом первинної інформації, а лише організатором пізнавальної діяльності студентів. Він консулює і здійснює системний контроль аудиторної самостійної роботи студентів, орієнтуючи їх на різноманітні види самостійної діяльності, зокрема діяльності, що носить дослідницький, творчий характер. Такий спосіб навчання дозволить майбутньому вчителю виробити необхідні в роботі школи навички підготовки до проведення уроків. У практиці випереджаючого навчання дієвим є метод контролю самостійної роботи студента шляхом регулярного надання консультацій, що дає змогу визначити рівень його підготовки, допомогти методичною порадою.

Система стимулювання студента до самостійної роботи повинна працювати на результат, а не на затрати часу і погіршення відносин між студентом і викладачем. Саме тому вчені пропонують використовувати демократичний стиль управління навчальною діяльністю студента [5].

Отже, самостійна робота студентів – це процес оволодіння знаннями, вміннями та навичками, у якому викладач не бере безпосередньої участі, але обов'язково здійснює організацію та контроль за його виконанням. Використання відведеного на самостійну роботу часу є справою творчою та відповідальною. За допомогою методики випереджаючого навчання студент виробляє власний стиль, взявши за основу наукову організацію праці, що в подальшому допоможе йому на практиці роботи в умовах школи. Економії часу сприяють знання основ комп'ютерної грамотності, бібліографії, система забезпечення обов'язковою літературою, вміння працювати з нею. А роль викладача – продемонструвати, що готовність до пізнання, самовдосконалення є важливими передумовими підготовки майбутніх фахівців.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у обґрунтуванні та впровадженні структурно-функціональної моделі активізації самостійної роботи студентів у процесі вивчення фахових дисциплін технологіями випереджаючого навчання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вітвицька С. С. Основи педагогіки вищої школи: Метод. посібник для студентів магістратури / С. С. Вітвицька. – К. : Центр навч. л-ри, 2003. – 316 с.
2. Діордіященко О. В. Самостійна робота студентів у ВНЗ. Педагогические науки / Проблемы подготовки специалистов [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/ONG_2006/Pedagogica/17894.doc.htm.
3. Закон України „Про вищу освіту” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1060-12>.
4. Цина В. Планування самостійної роботи студентів / В. Цина, А. Цина // Полтавський держ. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка: зб. наук. праць. Сер.: Педагогічні науки. Вип. 5 (38). – Полтава, 2005. – С. 218–229.

5. Чепіль М. М. Педагогічні технології: навч. посіб. / М. М. Чепіль, Н. З. Дудник. – К. : Академвидав, 2012. – 224 с.

Рецензент: к. пед. н., проф. Безносьок О.О.